

Ахвяра прагрэсу

Як той казаў: «Быў час, быў век, была эпоха...» Некалі я працаваў у невяліччай прыватнай фірме і на работу хадзіў, можна сказаць, як на свята, бо заробкі былі добрыя, а ўжо калектыў... Ніколі б, карацей, не думаў, што сапсаваць усё можа адзін чалавек, але...

Нашай новай супрацоўніцы было блізка пад сорок. Яна васьмачна скончыла політэхнічны і зараз, падобна, з нейкага айчыннага «таёжнага тупіка» прыехала ў горад, каб уладкаваць асабістае жыццё. Ва ўсякім разе, праца яе, можна сказаць, не цікавіла: Надзя проста па-майстэрску «перакідала» яе на іншых, а вось хто ў чым памыліўся, калі спазніўся, колькі разоў пакурыў і з кім чаго выпіў... Ды што там — праз свае лупы-акуляры гэта ўнучка бабы Ягі (як празвалі дзевулю нашы гумарысты) бачыла нават тое, чаго ніколі не было! І так жа нястомна... даносіла.

У выніку нашы жанчыны ў час абеду не маглі больш прабегаць па крамах (не дай бог затрымацца ў чарзе ды на хвілінку спазніцца), нашы мужчыны — лішні раз пакурыць-пагаварыць (нават пасля работы!)... Сама ж даносчыца заставалася «чыстай і пушыстай», бо, па-першае, была роднай пляменніцай немаленькай гарадской начальніцы, па-другое, амаль нічога не рабіла, а значыць, не памылялася, дысцыпліну таксама не парушала...

Выходзіць, што яна — добры спецыяліст: такіх не звальняюць. Таму нам заставалася хіба чакаць, што здарыцца нейкі цуд: сыдзе, напрыклад, з працы тая цётка-заступніца, альбо і праўда знойдзецца нейкі дурань — возьме Надзю замуж і завязе далёка-далёка...

Вяселля, трэба сказаць, мы не прычалі, але ж праз нейкі час жанчыны са здзіўленнем заўважылі, што наша каляжанка нібы трохі... цяжарная. А далей, як той казаў, болей!

І сапраўды, невядома ад каго (мо і праўда не бывае непрыгожых жанчын, бывае мала гарэлка?), але Надзя нарадзіла хлопчыка.

З той вялікай радасці і ў чаканні яе дэкрэтнага водпуску мы скінуліся малому на дзіцячы вазок. А вось за жыццё па-ранейшаму так і не паспелі, бо... года не прайшло, як Надзея вярнулася назад на работу. Сказала, што ёй самой, на жаль, трэба зарабляць сабе грошы, што яна баіцца страціць... кваліфікацыю. А да ўсяго...

Тут, на рабочым месцы, у маладой матулі быў адмысловы кансультант — наш Мікалаевіч, бацька аж чатырох дзяцей. Раней ён па тэлефоне цярдліва адказваў Надзі на ўсе пытанні на конт купання, кармлення і сну малога, цяпер размовы пайшлі «ўжывую», і мы зноў павесілі насы.

...Збавенне прыйшло, адкуль не чакалі. Раніцай першага красавіка, пачуўшы чарговую Надзіну скаргу на дарагавізну памперсаў, наш бацька-герой (а па сумяшчальніцтве — чаго ўнучка бабы Ягі, відаць, не ведала — яшчэ і рэдкі прыкаліст) расказаў, што японцы («во дзе кемлівы народ!») прымалі для ванны вельмі хітры змешвальнік вады. У ім, маўляў, апроч кранікаў з гарачай і халоднай ёсць яшчэ трэці — ружовы, з якога цячэ вада тэмпературай роўна 37 градусаў. Пад такую падносіш дзіця і ўсё лішняе з яго ўміг змываеш... Зручна! А галоўнае, што гэтыя штуківіны ўжо даступлілі ў продаж. Праўда, у сталочны маркет... Але ж хутка будучы і тут.

Чакаць, як потым даведаліся, наша каляжанка не стала. Назаўтра ж яна паехала ў згаданую краму, знайшла там патрэбны адзел і прадаўца-кансультанта. Той, відаць, з першых слоў зразумеў, што ўчора — першага красавіка — гэтую жанчыну банальна разыгралі, аднак віду не падаў: паказаў з дзясятка розных бліскучых цацак... Ну, а што патрэбнай няма, — дык ён можа запісаць нумар тэлефона шанюнай пакупніцы, і як толькі ружовыя крапікі ў краме з'явіцца, адразу ж ёй паведаміць.

...Хлопцы, якія чулі і бачылі ўсё на маніторы відэаназірання, мусіць, парвалі жываты ад рогату, а неўзабаве гэты запіс нехта выклаў у інтэрнэт — з усімі адсюль наступствамі.

Прыкалісту, з чыёй «падачы» гэта адбылося, вядома ж, перапала. Уляцела, відаць, і работнікам крамы. Што, дарэчы, не так і важна... Важна, што Надзея вярнулася ў свой дэкрэтны водпуск і з'ехала ў вёску да бацькоў, якія ні пра які інтэрнэт тады не чулі.

Л. К.,

г. Гродна.

Любіш ездзіць, любі і саначкі цягаць

Дзяржава і адсочвала, і адсочвае, вядома ж, многае, але, мусіць, не ўсё. Ва ўсякім разе, на безліч друкаванай прадукцыі ніякіх стандартаў, відаць, не набярэцца. А таму асобныя друкарні часам гадамі не мянялі дызайн (тых жа табель-календароў), што і паспрыяла...

Зрэшты — па парадку.

То залішня маладая энергія, то звычайная дурата час ад часу шукае выйсця ў любым калектыве. У нашым — найбольш распаўсюджаным жартам старэйшага супрацоўніка над маладымі было трывіальнае ў той час перакідванне правадоў на цыліндрах матацыклаў. Збярэцца паехаць, прыладзіцца, пачнеш заводзіць рухавік, а ён — маўчок, ні гу-гу... Што за ліха?.. Падымаеш вочы на вакно — там шчаслівы Сяргей стаіць...

Прычым красаваўся ён там досыць часта...

Сітуацыя вымагала рэваншу.

Падстава для яго падварнулася лёгкая. У нашу кантору з райаддзела міліцыі прysłалі графік тэхагляду службовага аўтатранспарту. Дырэктар, як і трэба было чакаць, «спусціў» паперу непасрэднаму выканаўцу (то-бок нашаму крывідуцелю). А ўжо ён глядзіць — то на гэты графік, то на свой табель-каляндар, што на сталым падшлом, — і нічога не разумее: тэхагляд заплававаны... на нядзелю. «Яны там што — з глуду паз'язджалі? Каго я збяру? У людзей выхадны!» — абуралася Сяргей. І не каб сесці падумаць, давай адразу ж званіць у міліцыю.

Даішнікі (а іх тады — два чалавекі на раён) спачатку не маглі зразумець, чаго ад іх хочучы і ў чым вінавацяць, бо ўсё ж прызначана правільна — ніякіх выхадных...

На эмоцыях пазванілі нашаму начальству: маўляў, разбярыцеся, што за «спец» там у вас працуе?

Дырэктар спусціўся ў кабінет да Сяргея. Папрасіў:

— Пакажы ты мне свой каляндар.

Хлопец ад слова, як той казаў, выцягвае з-пад шкла паперу, а яна — бачыць — склееная з дзвюх, прычым так, што камар носа не падточыць: год «на шапцы», што называецца, бягучы, а змест — увесь... пазалеташні.

Аўтары гэтага «шэдэўрыка», як гэта водзіцца, засталіся невядомымі. А вось жартаўнік — пацішэў. Можа,

успомніў вядомае: «Любіш ездзіць, любі і саначкі цягаць»?

Іван Сіманёнак,

г. Паставы.

«Каму забарона, а каму і абарона...»

Вылазкі на Дняпро з любімым фотаапаратам я раблю досыць часта, бо рака заўсёды розная і, вядома ж, прыгожая...

Вось і ў той кастрычніцкі ранак яшчэ з агарода (вёска стаіць на ўзвышшы) згледзела, як над вадой уздымаецца туман. А ўжо ж густы, бялюткі... Ну як тут не пойдзеш? Як не здзімеш такое харавство?! Тым больш, што і месцы для здымак выбраны. Як у рыбакоў.

Там, куды адразу ж скіравала, добра ляшчы бяруцца. А значыць, думаю, і людзей... Як той казаў, і пешых, і конных, і баб чужых. Баялі напярэдадні, што сюды нават з Навазыбкава рыбакі прыедзюць, на што нашы, мясцовыя, вядома ж, касерацца (бо каму спадабаецца, як нейкі там набрыдзень «твайго» ляшчы з-пад носа ў цябе выцягвае?), але ж ніхто нікога не прагнае — па-суседску ловяць, па-суседску адпачываюць...

Для гэтага нашы мужчыны спецыяльнае месца абсталявалі: пад вербамі, са столікам, з лаўкамі... Каб зручна было юшкі зварыць з толькі што злёўленай рыбы, каб з ёю выпіць гарэлачку ці вінца. І ўжо тады ў іх размоў ды плётак... Я выпадкова неяк падслухала: бабы — адпачываюць!

Але ж і навін розных шмат: хто дзе якую рыбу падняў, каго рыбагляд злавіў, колькі штрафу ўляпілі...

Мужыкі пра гэта гавораць, а ўжо ж як пры тым мацюкаюцца!.. Божацца, што ўсе браканьеры (нават разам узятыя!) не робяць столькі шкоды ні рыбе, ні рацэ, колькі адна свінаферма на беразе. Аднак свінарнікаў з іх сцэкамі як быццам паблізу няма, а вось рыба з сеткай — ёсць... Хоць зноў жа — паводле «градацый» нашых мужыкоў — якраз ён і правільны, бо ловіць вялікую, дарослую рыбу. А вось той, хто кожны божа дзянэк стаіць на беразе з вудамі ды цягае з ракі драбязу, якой яшчэ расці ды расці, — няправільны, нават шкодны...

Дык вось, значыць, прыйшла я да Дняпра і вачам не паверыла: ні душы там няма, быццам і сваіх рыбакоў, і заездных у Чорнае мора змыла... На беразе толькі слуп застаўся — вышыняй за два метры. А на ім, бачу, шылда: «Купанне і лоўля рыбы забаронены!»

Аж зарагатала неспадаўкі, бо кастрычнік на дварэ... Каму забараняць купанне? Маржоў у акрузе як быццам няма? Я таксама без купальніка... А таму шыбую сабе далей — кадры шукаю.

...Адвяла нарэшце душачку — надымала (на гэта, дзякуй богу, забароны пакуль няма), палюбавалася яшчэ на Дняпро ды назад на свой гарод паддалася.

У вёсцы ля плота, бачу, мужчына знаёмы стаіць. Пытаюся:

— Рыгор, а чаму на рыбу не ідзеш? Баішся?

— Гэта чаго? — насцярожыўся ён.

— Дык шылда ж, — кажу, — на слупе: «Забаронена...»

Мужчына ў рогат:

— Дык гэта ж мы яе і паставілі. Злавілі: па рацэ плыла... Можа, вецер паваліў вышэй па цячэнні, а можа, з рыбакоў хто выдраў ды пусціў па вадзе... А мы паднялі, укапалі. І ты ведаеш — працуе. Ва ўсякім разе, свае — як рыба бачылі, так і рыбацаць, а вось розная навалач пакуль не ідзе. Так што каму забарона, а каму і абарона...

Вось такі непарадак на нашым Дняпры.

Я потым у снежны яшчэ на здымку хадзіла — шылда была на месцы. Вясной яна таксама стаяла. Незаконна... І куды той рыбагляд глядзіць?

...Напісала вось, папыталася. Можа, прачытае і прыбярэ?

Соф'я Кусянкова,

в. Лучын, Рагачоўскі раён.

Рубрыку вядзе
Валянціна ДОЎНАР.

ЛЮДЗІ І ДРЭВЫ

Пра вёскі, якія становяцца не падобнымі самі на сябе

У нас на загуменні расце ўнікальнае дрэва, на якое дзівацца ўсе прыездзя, — вялізны раскідзісты ясен (ці ясеніна — вясковая гаворка надзяліла яго жаночым наменнем). Наша ясеніна, без сумнення, — самае тоўстае дрэва ў наваколлі. Гадоў з дзесяць назад хлопцы з мясцовага прадпрыемства спілоўвалі ў яе галіны, якія клаліся на страху суседскага хлева, і памералі даўжыню акружнасці. Атрымалася пяць метраў семдзсят сантыметраў! Карацей, пяцёра дарослых чалавек калі і абдымуць гэта «дрэўца», дык з цяжкасцю.

Колькі ясеніне гадоў — дакладна невядома. Бабуля расказвала, што калі ішла ў 1930-м замуж на Тамашову сядзібу, дрэва ўжо было магутнае. Дакладна вядома, толькі, што яно не вырасла само, — яго пасадзіў хтосьці з маіх прапра-пра па бацькавай лініі. Пасадзіў і выгадаваў, бо вакол заўсёды было ворыва, значыць дрэва спецыяльна бераглі і абміналі касой і плугам... Для майго бацькі, для нас, для нашых дзяцей і іхніх дзяцей ясеніна была і сёння застаецца маяком роднай хаты. Яе раскідзістая верхавіна відаць здаля, і нават у маленстве добра ведаў, куды кіраваць, каб прыйсці дадому... Я цяпер кожную вясну з трывогай назіраю, ці пачынае ясеніна распускацца. Пасля зімы дрэва доўга думае, прачынацца яму ці не. Памятаю, адзін год у самым канцы мая на ім не было яшчэ ніводнага лісточка. Я стаяла ля яго, гладзіла па шурпатай кары і ўголас прасіла ажыць, а сама ледзь не плакала. Бо проста не магла ўявіць родную сядзібу без гэтага дрэва. Калі становіцца асабліва дрэнна на душы, я, прыязджаючы дамоў, абавязкова іду да ясеніны, абдымаю, прыхінаюся да яе. Здаецца, менавіта яе карані моцна трымаюць і мяне за родную зямлю...

А яшчэ ў нас у двары заўсёды быў цянэк ад суседскіх ліп. Іх, казалі, пасадзіў ці то бацька, ці то дзед гаспадыні, якая сама нарадзілася на пачатку мінулага стагоддзя. Ліпавыя прысады былі і праз дарогу, і далей на суседнім участку. Калі яны пачыналі красаваць, ад густога водару проста становілася млосна. А на адной з іх буслы звіль гняздо, і за тым, як яны гадуць сваіх малых, можна было назіраць у рэжыме рэальнага часу. Ліпы ў нашай вёсцы гадоў сто з лішнім назад былі, пэўна, вельмі модным дрэвам — іх, тоўстых, раскідзістых, і па вуліцы, і на сядзібах, было ў нас шмат.

«Было» — бо, аджыўшы свой адносна нядоўгі век, яны сталі лёгкай ахвярай для летніх бурных вятроў, прывычных у апошні час. Пакрышыла бура і старыя бярозы, і кляніны. Што не дакрышыла — спілавалі электрыкі, бо аварыйныя дрэвы маглі парваць правады. Засталася толькі некалькі старых ліп і бяроз каля рэчкі ды ля школьнішча, два магутныя дубы недалёка па вуліцы, маладая ліпка ў суседскім садзе («дачка» тых, старых, суседзі проста яе не высеклі, а далі расці) ды наша ясеніна. Вёска, якая яшчэ гадоў трыццаць назад патанала ў засені дрэў, дзе ці не каля кожнай хаты стаяла ў цяньку лавачка, цяпер пяцёцца пад сонцам, мокне пад дажджом, бы чалавек без адежы. Няма каму надта сядзець на тых лавачках, але, каб і захацеў — не сядзеш на санцапэку. Вуліца ў вёсцы ўлетку шматлюдная (дый людзі не чужыя адно аднаму, хоць і дачнікі — усе адсюль родам) — пустая і гарачая. Усе перамяшчаюцца па ёй кароткімі перабэжкамі, шукаючы ценю ў хаце або ў двары пад кустом ці яблыняй... Вясковых дрэваў больш няма. І не будзе, бо новыя ніхто не садзіць.

Падобная карціна не толькі на маёй радзіме. У многіх вёсках старыя дрэвы дажываюць свой век, іх ламае ці карчуе вецер або спілоўваюць спецыяльныя службы з меркаваннем бяспекі. Гэта не бяда — так было заўсёды, бяда менавіта ў тым, што ніхто не садзіць новых. У гарадах ідзе цэлая кампанія па азеляненні, ладзяцца акцыі, падключаюцца актывісты. Падчас штогадовага тыдня лесу ўсюды высаджваюцца тысячы бяроз, дубоў, елак, сосен. Усюды — але не ў невялікіх вёсках, дый, калі шчыра, і ў тых жа аграгарадках не вельмі стараюцца азеляніцца. Вуліцы з прыгожымі домікамі з'явіліся ў некаторых ужо гадоў дзесяць назад, а дагэтуль на іх — ні цянька. (Пра сады я маўчу, плодзюва дрэвы на ўчастку садзяць усе, але ж яны за хатай, да таго ж усё больш нізкарослыя.) З цягам часу нашы вёскі, якія сёння здалёк выглядаюць зялёнымі воблакамі, ператворацца ў нешта падобнае на паселішча ў стэпавай зоне з выстаўленымі на агляд пабудовамі і нізкай расліннасцю каля іх. Бо дрэва само не вырасце. Яго, калі нават насялася і прарасло, трэба зберагчы, дагледзець, можа, і перасадзіць у зручнае месца. А вось гэтага мы рабіць не спяшамся, не кажучы ўжо пра тое, каб самому пасадзіць ліпку ці бярозку, выкапаўшы ў полі ці прыдбаўшы ў гадавільніку. Навошта, калі на іх пасля не вырасце ні яблык, ні сліва — нічога, што можна з'есці?..

СЁЛЕТА Год малой радзімы прысвечаны добраўпарадкаванню гэтай самай малой радзімы. Пра азеляненне паселішчаў вядзецца асобная гаворка на самым высокім узроўні. Магчыма, варта да гэтай справы падключыцца не толькі ўладам гарадоў і пасёлкаў, але і сельсаветаў, у зоне адказнасці якіх — невялікія населеныя пункты...

...Але ці не асабістая справа кожнага — пасадзіць дрэва на зямлі, дзе стаіць бацькоўскі дом, дзе нарадзіўся сам, куды прыедзюць твае дзеці. Хоць бы дзеля таго, каб, калі яны, дзеці або ўнукі-праўнукі, раптам захочуць знайсці і адчуць свае карані, ім было да чаго прыхінуцца.

Алена ЛЯЎКОВІЧ.